
ВАСИЛЬ
СТУС

100
ПОЕЗІЙ

КРІЗЬ СОТНІ
СУМНІВІВ
Я ЙДУ ДО
ТЕБЕ...

Харків
«ФОЛІО»
2024

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

100 віршів Василя Стуса

*Як тихо на землі! Як тихо!
І як нестерпно — без небес!
Василь Стус*

Чим є поезія?

Способом пізнання дійсності в образно-чуттєвій формі, а відтак своєрідним досвідом пізнання світу і людини в ньому?

Чи мистецтвом, штукаю, яка покликана дати витончене відчуття краси?

Чи — в якихось своїх особливих станах — своєрідним способом пізнання Бога?

Чи, може, декларацією, посиленою особливим емоційним ладом, яка покликана стимулювати до дії/дійства/прояву людини себе у світі?

Напевне, в ідеалі усім цим одночасно.

Але... навіть враховуючи, що всі ідеали не-
досяжні, постійні прагнення поетів осягну-
ти неосягненну територію, де етика важить
більше за здоровий глузд, а естетика більше
за побутовий прагматизм творить унікальну
територію, яка вже більше чотирьох тисячо-
літь постійно має своїх адептів.

Попри все, поетів більшість людей сприй-
має за химерних диваків, що роблять щось
мало кому потрібне і зрозуміле. Доміную-
чим таке сприйняття поезії є в стабільних
суспільствах, що воліють мати міцне опертя
і не хочуть жодної непевності.

Проте коли світ вчергове втрапляє в ситуа-
цію динамічних змін, які не дозволяють за-
кривати очі на посталі виклики та пробле-
ми, вага поезії та філософії раптово зростає,

бо виявляється, що тільки поети і філософи не відвертали погляд від того, що суспільства впродовж тривалого часу воліли ігнорувати. І не просто не відвертали, а шукали етичних шляхів вирішення глобальних проблем буття. Можливо, саме тому «Епос про Гільгамеша», або поема «Про того, хто бачив усе» не просто пережила чотири тисячі років, а й сьогодні зберігає актуальність для людини та її буття.

Гільгамеш — герой давньої аккадської поеми — як і кожен справжній поет виявляє себе не так у вчинках, як у стосунках із героєм шумеро-аккадської міфології Енкіду: останній від співдії та розмов з Гільгамешем розвиває свій дух і перемагає власне дикунське праєство завдяки етичним настановам Гільгамеша.

У Василя Стуса саме такі етичні настанови завжди передували діям та вчинкам, не дозволяючи відвертатися від несправедливості, ховаючись у затишному просторі книжкової «нібилітератури» і «нібипоезії».

Ще на початку 1960-х, роздумуючи над постанню справжнього поета у світі, Василь Стус так сформулював його покликання:

*Мистецтва він не знав. Він знав
життя єдине,
Глибокий, вдумливий, і мрійник і мудрець.*

З часом ця максима посилилась, набувши вигляду категоричного імперативу: «*поетом себе не вважаю... маю себе за людину, що пише вірші*», «*якби було краще жити, я б віршів не писав, а ходив би коло землі*», — це фрагменти передмови до «Зимових дерев». І там само:

«ще зневажаю політиків. Ще ціную здатність чесно померти».

Першим звернув увагу на виразну філософічність лірики Василя Стуса літературознавець Євген Адельгейм: *«Про що б не писав Стус, він повертається... до ширших міркувань про Людину взагалі, про зміст її існування перед Всесвітом, Смертю, Вічністю або перед моральними категоріями, взятими в найбільших вимірах, як Абсолюти»,* — це з внутрішньої рецензії видавництва «Радянський письменник» на збірку «Зимові дерева».

Рецензія попала в ціль: поет відповів критикові листовно, освітивши потаємні куточки творчої лабораторії: *«є мудрі поняття: так на роду написано, судилося; дав Бог і т. і. Таке осмислення здається мені*

найсправедливішим. Тобто ніяких нарікань на життя, навіть абсурдне.

Мій оптимізм-песимізм: живу не я, а — мною. Живе природа — через мене, тому я мушу жити — мушу на рівні здатності моєї екзистенції.

Людина шанує життя — і тоді, коли їй важко чи й нестерпно важко. Але свічка індивідуального людського існування, запалена природою, землею, Богом і т. і., має горіти — стільки, скільки їй дано».

І він «горів», прагнучи максимально наситити дні, відпущені йому на цій землі. Саме про це він дещо по-іншому пише у «Палімпсестах»:

Сховатися од долі — не судилось.

Ударив грім — і зразу шкереберть